

جغرافیا و روابط انسانی، پاییز ۱۴۰۰، دوره ۴، شماره ۲، صص ۴۵۲-۴۳۳

بررسی و شناسایی چالش ها و بحران های مدیریت شهری کلانشهر اهواز

رخساره بهادری*^۱

^۱ - گروه شهرسازی گرایش برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

Bahafouri.1398@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۱۵

چکیده

حس مکان که از عوامل تعلق به یک مکان و به ادراک کنشگران از محیط، اشاره دارد، از جمله مفاهیم مهم و کلیدی در جغرافیای انسانی به ویژه جغرافیای فرهنگی محسوب می شود. مناطق شهری به مثابه نقاط عطف جوامع انسانی، مرکز تجمع افراد و اشیای مادی هستند. نگاه ما به فضاهای شهری می تواند بر اساس الگوهای متفاوت مردم در خلق مکان ها و محله های متنوع باشد. مسأله مهم در مورد فضاهای عمومی جاذب برای مردم، ایجاد حس مطلوب بودن یا راحتی در آنها است. واقعیت گریزناپذیر آن است که مردم در فعالیت های معماران، برنامه ریزان و غیره از روی کیفیت و به ویژه کمیت فیزیکی آن چه در اطراف خود می بینند یا تجربه می کنند، قضاوت خواهند کرد. روابط اجتماعی و معاشرت عمومی مردم در قرارگاه های رفتاری عمومی صورت می گیرد. آنان جذب قرارگاهی می شوند که توانایی و میل به سازگاری با الگوهای ثابت رفتاری که در آنجا روی می دهند را داشته باشند. این پژوهش به بررسی و تحلیل کیفیت محیط و حس مکان مردم در بلوار کشاورز می پردازد. روش تحقیق از سنخ توصیفی - تحلیلی و جامعه آماری این تحقیق تعداد ۵۰ نفر از مردم (ساکنین، رهگذر، توریست و...) که در بلوار کشاورز تهران حضور داشته اند می باشد. چارچوب نظری تحقیق بر پایه مطالعات اسنادی است و داده های بدست آمده از پرسشنامه با استفاده از نرم افزار *excel* و جدول سوات تحلیل شده است. نتایج نشان می دهد که فضاهای شهری خوب با مفهوم کیفیت مطلوب آن سنجیده می شود. بنابراین در راستای بررسی کیفیت و سنجش فضاهای شهری، معیارها و شاخصه هایی طی دهه های قبل مطرح شده است. به هر میزان که شهرها بتوانند محیط های عمومی مطلوب تری برای ساکنان شهرها ایجاد کنند تا تعامل های اجتماعی بهتری در آن صورت بگیرد، به همان میزان شهر از کیفیت بالاتری در شهرنشینی و سلامت روان ساکنین آن برخوردار خواهد شد.

واژگان کلیدی: بلوار کشاورز - جذب جمعیت - کیفیت محیط - ارزش های محیطی

مقدمه

پدید آمدن شهرها در یک مکان به دلایل سیاسی، اقتصادی و توانمندی های محیطی بوده اما توسعه و گسترش آن ها در طول زمان صورت گرفته و در هر دوره متناسب با جهت گیری حکومت ها و سیاست های اقتصادی و اجتماعی، در جهات خاصی توسعه یافته اند و سیاست شهرسازی حکومت ها فراز و نشیب های فراوانی به شهرها داده است (کمانداری، محسن، ۱۴۰۰). امروزه مهم ترین معیاری که در ارزیابی شهرها و محیط های شهری باید لحاظ شود، کیفیت عرصه های عمومی شهری موجود در آن است. واقعیت اجتناب ناپذیر این است که مردم بر اساس کیفیت آنچه در پیرامون خود می بینند و تجربه می کنند، در مورد آن قضاوت می کنند. این دسته از فضاها علت مقیاس عملکردی و همچنین طیف متنوع و گسترده مخاطبان خود دارای بیشترین سهم در حیات جمعی شهروندان هستند، از این رو افزایش کیفیت این دسته از فضاها بیش از سایر انواع فضاها موجب ایجاد جامعه شهری سالم و شکوفا خواهد شد. در دهه های اخیر که مفهوم کیفیت به ادبیات شهرسازی راه یافته است، فضاهای شهری خوب با مفهوم کیفیت مطلوب آن سنجیده می شود. بنابراین در راستای بررسی کیفیت و سنجش فضاهای شهری، معیارها و شاخصه هایی طی دهه های قبل مطرح شده است. پیش از این گفته شد، به هر میزان که شهرها بتوانند محیط های عمومی مطلوب تری برای ساکنان شهرها ایجاد کنند تا تعامل های اجتماعی بهتری در آن صورت بگیرد، به همان میزان شهر از کیفیت بالاتری در شهرنشینی و سلامت روان ساکنین آن برخوردار خواهد شد. از سویی دیگر، مفهوم شهرنشینی و شهروند در این مکان های عمومی شکل خواهد گرفت. روشن است که ایجاد آرامش، سرگرمی، فراهم آوردن ارتباط، زمینه معاشرت و امکان تردد، از دیگر عملکردهای فضاهای عمومی شهری است. وجود این فضاها برای پیشگیری از درماندگی، افسردگی، گوشه گیری و خشونت بسیار موثر و ضروری است. به این ترتیب این فضاها می توانند موقعیتی برای رشد خلاقیت به وجود آورده و محیطی سازنده در یک مجموعه شهری باشند. در بررسی رابطه انسان و محیط، شناخت عناصر کالبدی، ویژگی های محسوس محیط و معانی و پیامهای برخاسته از آن حائز اهمیت است. شناخت بهتر محیط زمانی ارزش بیشتری میابد که علاوه بر بررسی عناصر و ویژگیهای کالبدی محیط، معانی و مفاهیم برخاسته از آن و ادراکات کنشگران نیز مورد واکاوی قرار گیرد. حس مکان از جمله مفاهیمی است که شناخت بیشتر آن می تواند به محققان و برنامه ریزان در زمینه های گوناگون یاری رسانده و در نهایت منجر به توسعه محیط شود حس مکان، به معنای دریافت ویژگیهای معنایی محیط و شخصیت مکان توسط استفاده کنندگان از محیط می باشد. حسی که توسط ادراک ذهنی مردم از محیط و دریافت احساسات آگاهانه یا ناآگاهانه آنها از محیط دریافت شده و استفاده کننده را در ارتباطی تنگاتنگ با محیط قرار میدهد. حس مکان موجب ایجاد حس رضایتمندی در استفاده کننده شده و با یادآوری فرهنگ یا تاریخ یک اجتماع ویا تجارب ذهنی گذشته فرد، بر مفهوم هویت تأکید کرده و کیفیت فضای ساخته شده را برای مخاطب ارتقاء می بخشد. ویژگیهای کالبدی محیط که شامل تعاملات اجتماعی و همچنین معانی هویتی و ذهنیت می باشد، بر القاء حس مکان تأثیر گذار می باشد (فلاحت و نوحی، ۱۳۹۰، ۳۲۰). در این بین پاسخ به سوالات ذیل از اهداف پژوهش می باشد:

- آیا میان کیفیت های محیطی بلوار کشاورز و مردم گرایی این محیط رابطه ای وجود دارد؟

- آیا با افزایش کیفیت های محیطی می توان جمعیت و عرصه های فعالیتی مردم را در بلوار کشاورز افزایش داد؟
- کیفیت فضای شهری در جذب یا دفع جمعیت و فعالیت در آن تاثیر دارد؟

بیان مسئله

حس مکان، احساس وابستگی انسان نسبت به مکانی است که در آن زندگی می کند (بدیعی و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۵۷) و دارای سطوح گوناگونی است که توجه بدان می تواند در ارتقای کیفیت محیط نقش شایان توجهی ایفا کند. "حس مکان عاملی مهم در هماهنگی فرد و محیط، باعث بهره برداری بهتر از محیط، رضایت استفاده کنندگان و در نهایت احساس تعلق آنها با محیط و تداوم حضور در آن می شود" (فلاح، ۱۳۸۵: ۵۸). ایجاد و باز تولید فضاهای عمومی مردم گرا به عنوان محل رخداد تعاملات اجتماعی در راستای خلق محیط های شهری پایدار، یکی از اهدافی است که در دهه های اخیر بسیار مورد توجه قرار گرفته است. این در حالی است که به دلایل مختلف از جمله گرایش به زندگی ماشینی، حضور گسترده وسایل نقلیه و تغییر چهره شهر به واسطه چیرگی اتومبیل بر فضای شهری، افزایش سرعت جابه جایی، جدایی گزینی مردم از فضای عمومی، نادیده انگاری ارزش های اجتماعی-فرهنگی و هویتی نهفته در مقیاس های مختلف شهری اهمیت و نقش خود را از دست داده و به محیطی مردم گریز تبدیل شده اند (شجاعی و پرتویی، ۱۳۴۹). در حال حاضر، برنامه های توسعه شهری در کشورمان در گسستی عمیق با سنت گذشته خود، خودرومدار و بر مبنای تسهیل هر چه بیشتر حرکت سواره بوده و آنچنانکه باید به فضاهای شهری، اهمیت آنها در ایجاد سرزندگی و پویایی شهری و ارتقای کیفیت های محیطی در فضاهای شهری توجه نشده است. با توجه به تغییرات جامعه امروزی، توجه به بحران های ایجاد شده در سطح فردی و اجتماعی و عوامل موثر در ایجاد این بحران ها ضروری است. چرا که طبق نظر گیدز «این عاملیت و ساختار است که موجب عملکرد اجتماعی شده و این دو، جدا از هم نیستند و کنش افراد، ساختار را و ساختار، کنش را شکل می دهد». از آنجا که فرد، پایه و اساس هر اجتماعی است، چگونگی کنش گری که خود دچار بحران شده، می توان ساختاری مناسب باز تولید کند و از آنجا که نقش فرد به عنوان کنش گر اجتماعی، در جریان توسعه یافتگی مهم و اساسی است، تعلق اجتماعی وی و همچنین چالش های ایجاد شده در مسیر تعلق اجتماعی او، به دلیل اهمیت موضوع، قابل توجه و بررسی است. بنابر این ضرورت ایجاد می کند فضاهای مردم گرا و حس تعلق اجتماعی به عنوان عاملی اساسی در حیات اجتماع، شناخته و عوامل موثر در تقویت و تضعیف آنها شناسایی شوند. بلوار کشاورز، بلوار شرقی شرقی در شهر تهران که در گذشته به عنوان یکی از تفرجگاه های شهر تهران محسوب می شده است در میانه این بلوار نهری روان است که به نهر کرج شهرت دارد. بافت غالب این ناحیه مسکونی بوده ولیکن تراکم زیادی از واحدهای تجاری اداری و آموزشی نیز در این ناحیه وجود دارد. این بلوار از میدان ولی عصر در شرق آغاز و به خیابان دکتر قریب در غرب ختم می شود. طول این بلوار ۲٫۲ کیلومتر است و در طول مسیر خود از شرق به غرب با خیابان فلسطین، خیابان حجاب خیابان وصال شیرازی، خیابان قدس، خیابان ۱۶ آذر، خیابان کارگر و خیابان جمالزاده تقاطع دارد.

مسائل و مشکلات پیش رو در یک نگاه

- بی توجهی به اهمیت کیفیت های اکولوژیک منطقه و انهدام آن با طرح های عمرانی نسنجیده
- آلودگی مسیل به واسطه ی انباشته شدن زباله در آن
- بالا بودن جمعیت روز نسبت به جمعیت شب
- تغییر در قشر بندی اقتصادی - اجتماعی به دلیل جابه جایی و جایگزینی جمعیت
- نبود رابطه ی منطقی میان کاربری مسکونی و غیر مسکونی
- کاهش تدریجی خدمات در مقیاس محله به دلیل تخصیص اراضی به کاربری های فرا منطقه ای
- عدم توجه کافی به ضرورت ساماندهی خدمات امداد رسانی در منطقه (ایستگاه آتش نشانی)
- عدم انطباق و هماهنگی میان کاربری ها و درهم آمیزی کارکردهای ناسازگار در بلوار
- ناهمخوانی کاربری های جاذب سفر و زیر ساخت ها مثل پارکینگ
- از بین رفتن جاذبه های محیطی بر اثر توسعه نسنجیده
- گرایش شدید تغییر کاربری مسکونی به کاربری های غیر مسکونی
- نور کم در شب و فضای تاریک، کمبود پل های گذری بر روی کانال، بوی بد کانال، وجود موجودات موذی چون موش
- رفت و آمد موتور سیکلت در بلوار، وجود افراد معتاد، کارتن خوابی (اکثرا همراهان مریض ها)

مبانی نظری

اصطلاح حس مکان از ترکیب دو واژه حس و مکان تشکیل شده است. واژه حس در فرهنگ لغات آکسفورد سهم معنای اصلی دارد: نخست یکی از حواس پنجگانه؛ دوم احساس، عاطفه و محبت که در روانشناسی به درک تصویر ذهنی گفته میشود یعنی قضاوتی که بعد از ادراک معنای شیء نسبت به خود شیء در فرد به وجود میآید که میتواند خوب، جالب یا بد باشد؛ سوم، توانایی در قضاوت درباره یک چیز انتزاعی مثل معنای حس در اصطلاح حس جهت یابی که به مفهوم توانایی یک فرد در پیدا کردن مسیر یا توانایی مسیر در نشان دادن خود به انسان است و در نهایت حس به معنای شناخت تام یا کلی یک شیء توسط انسان میباشد. اما واژه حس در این اصطلاح بیشتر به مفهوم عاطفه، محبت، قضاوت و تجربه کلی مکان یا توانایی فضا در ایجاد حس خاص یا تعلق در افراد است (فلاح،). مکان یکی از مفاهیمی است که در علوم و رشته های گوناگون و با قرائتهای مختلف به کار برده می شود. "مکان بخشی از فضا است که به وسیله شخص یا چیزی اشغال شده و دارای بار معنایی و ارزشی است. اگر فضا امکان وقوع حرکت را می دهد، مکان درنگی پدید میآورد. هویت یک مکان، آمیزهای خاص از روابط اجتماعی است و بدین خاطر همواره بدون ثبات، مجادلهای و چندگانگی می شود" (شعله، ۱۳۸۵: ۱۹). مکان، مرکز عمل آگاهانه و ارادی انسانها است. مرکزی است که در آن از رویدادهای مختلف تجربه میآموزیم. رویدادها و عملکردهای آگاهانه، تنها در ساخت مکانهای معین پر اهمیت جلوه می کنند. علت افتراق مکانها، تمرکز ارزشها، دیدگاهها، هدفها و تجربه های مختلف در آنها است. از این

رو مکانها، عوامل اصلی در سامانمندی تجربیات و قضاوت‌های ما از جهان می باشند (شکویی، ۱۳۸۳: ۲۷) مکان، بیانگر خاطرات، تجربیات، علایق، اسطوره ها و احساسات مشترک انسانها است. فضا فاقد این امتیازات می باشد. مکان، به منزله خصیصه اصلی شالوده های پدیدارشناسی جغرافیایی شناخته می شود (همان: ۳۰۰، ۱). توآن با فرق نهادن بین دو اصطلاح اصالت و حس مکان معتقد است که اصالت به معنای احساس بودن در موطن به شکلی ناآگاهانه است. در چنین شرایطی، بین شخص و مکان فاصلهای نیست و شخص جزئی از مکان است؛ در حالی که حس مکان بیا نگر نوعی فاصله بین شخص و مکان است و به شخص امکان میدهد تا مکان را درک و ارزیابی کند. به اعتقاد توآن، احساس اصالت حتی در آغازدهه ۸۰ نیز برای آمریکائیهایی حالتی دست نیافتنی بوده است. این وضع امروزه با وسعت ارتباطات و آگاهیهای انسان امروزی از دیگر مکانها، در همه سرزمینها و کشورها، کم و بیش حاکم شده است (توآن، ۱۳۸۴: ۱۲۶).

فضای شهری: تیبالدز فضای شهری را بخشی از بافت شهری می داند که عموم مردم به آن دسترسی فیزیکی و بصری دارند (فرانسیس تیبالدز و سایرین ۱۹۹۲). بدین معنی از شاخص های فضای شهری نفوذپذیری و عمومی بودن می باشد «فضای شهری یعنی شریان های زندگی روزمره که در آن مرکز جامعه واقه شده اند این فضاها برای همه به اسانی قابل دسترسی اند و با مجموعه ای از مجتمع های تجاری، فرهنگی و مسکونی احاطه شده اند. این فضاها مکان هایی را تشکیل می دهند که بیشتر ساکنان شهر یا برای خرید و یا گردش به این مکان ها می روند و یا در مسیر روزانه آنها قرار دارد» (هنارد ۱۹۹۳ ص ۴۷). در این راستا بنا بر گفته لنگ « فضای شهری را می توان بخشی از فضای باز و عمومی شهری دانست که به نوعی تبلور ماهیت زندگی اجتماعی می باشد. بر این اساس فضاها شهری عرصه تعامل متقابل انسان ها می باشند که داستان زندگی جمعی در آن گشوده می شود. فضاهایی که همه مردم می توانند در آن حضور یابند و به قاطعیت پردازند (لنگ ۱۹۸۷ ص ۴۱)

تعریف کیفیت: چگونگی یک چیز یا پدیده می باشد که تاثیر عاطفی و عقلانی خاص بر انسان می گذارد. کیفیت باعث تمایز پدیده ها از هم می شود و می تواند حاصل فرم (کیفیت های صوری یا فرمال)، عملکرد (کیفیت عملکردی) و یا معنایی یک چیز باشد (کیفیت معنایی). اگر عناصر روابط میان آنها را تشکیل دهنده فضا بدانیم می توان عناصر و کیفیت بین آنها را به صورت زیر دسته بندی نمود:

- کیفیت فضایی
- کیفیت ناشی از سازگاری میان مولفه های کیفیت
- کیفیت سکانس ها (کیفیت موجود در هر سکانس که باعث تفکیک و ارتباط آن سکانس با بقیه سکانس ها می شود، نحوه ارتباط بین سکانس ها)

هر چه تعلق خاطر بیشتری در انسان نسبت به یک فضا وجود داشته باشد آن فضا واجد کیفیت بالاتری است. این امر مستلزم آن است که فضا بیشتر انسان را مخاطب قرارداده و با او در تعاملی سهل تر قرار گیرد، نیازهای وی را برطرف کند ظرفی مناسب برای الگوهای رفتاری اش باشد. به عبارتی معنای بیشتری برای بیننده و استفاده کننده داشته باشد تا ادراک، راحت تر و سریع تر انجام شود.

شناخت محدوده مورد مطالعه

بلوار کشاورز: بلواری است شرقی غربی در شهرتهران که در گذشته به عنوان یکی از تفرجگاه های شهر محسوب می شده است. در میانه این بلوار نهری روان است که به نهر کرج شهرت دارد. نهر کرج در واقع رودخانه ای بود که از رودخانه کرج منشعب می گردید و به سمت اراضی بهجت آباد حرکت نموده و از این اراضی به سمت دارالخلافه تهران امتداد می یافت. آب این نهر برای مقاصد کشاورزی و جهت آب شرب منازل در تهران قدیم استفاده شده است. تا قبل از لوله کشی تهران این نهر نقش عمده ای در تامین آب تهران داشت. موقعیت جغرافیایی نهر کرج منطبق بر بلوار کشاورز کنونی است.

شکل (۱): محدوده مورد مطالعه

این بلوار از میدان ولی عصر در شرق آغاز و به خیابان دکتر قریب در غرب ختم می شود. طول این بلوار تقریباً ۲,۲ کیلومتر است که در طرح پیشنهادی ۱,۵ کیلومتر آن مورد ساماندهی قرار میگیرد. (مطابق نقشه هوایی) و در طول مسیر خود از شرق به غرب با خیابان فلسطین، خیابان حجاب، خیابان وصال شیرازی، خیابان قدس، خیابان ۱۶ آذر، خیابان کارگر و خیابان جمالزاده تقاطع دارد .

تصاویری از وضع موجود

<p>مسدود نمودن کانال جهت انتقال آب</p>	<p>نحوه نگهداری شیرهای قطع و وصل</p>
<p>سبدهای آشغالگیر در محل کانالها</p>	<p>کانال های عرضی موجود</p>
<p>اسلیو های عرضی جهت عبور کابل</p>	<p>سکون آب در کانال میانی</p>

لازم به ذکر است که این مانده آب باعث ایجاد لجن در نهرمیانی گشته و این مساله شرایط را برای حضور موجودات موذی مانند موش در فضای بلوار فراهم کرده است.

یافته های پژوهشی

بلوار کشاورز نیز به عنوان یک پیاده راه و فضای عمومی در سال های اخیر مسائل و مشکلات ذکر شده را تجربه کرده است و به نظر می رسد اگر این مشکلات رفع نشود، بلوار کشاورز کارکرد خود را به عنوان یک فضای عمومی

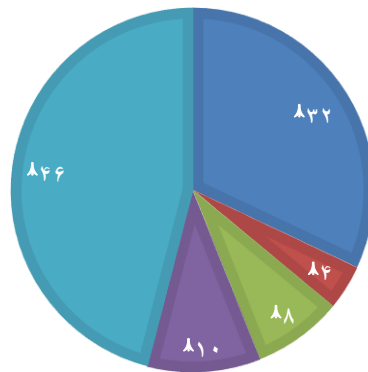
خاص و با ارزش از دست بدهد. حسب درک این ضرورت، شهرداری منطقه شش نیاز به ساماندهی و باز زنده‌سازی این پیاده‌راه را در دستور کار قرار داده و با مشورت معاونت فنی و عمرانی طرح‌هایی برای ساماندهی این بلوار ارائه داده است. در حال حاضر مساله اصلی بلوار کشاورز، آن است که به دلیل نبود آب کافی در سال‌های اخیر و به گردش نیامدن آب داخل کانال، ماندآب داخل نهر بوی بدی ایجاد می‌کند و از سوی دیگر عدم رعایت مسائل بهداشتی از سوی شهروندان و ریختن زباله در نهر باعث بوجود آمدن مشکلات زیست محیطی بسیاری در بلوار کشاورز شده است و منظره نامناسبی را برای این مکان خاطره انگیز ایجاد کرده است. که با طرح پرسش به تحلیل موضوع خواهیم پرداخت:

پرسشنامه

۱. علاقه و تمایل خود را به حضور و فعالیت در بلوار کشاورز در چه حدی می‌بینید؟
- ۴- با توجه به نتایج بدست آمده ی زیر میزان ۴۶ درصد از پاسخ گویان به پرسشنامه ی تحقیق نسبت به محله ی بلوار کشاورز علاقه مند به حضور و فعالیت در آن هستند و ۳۲ درصد از آنها این محله را برای فعالیت های خویش خوب می دانند.

سوال ی‌ک

کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

۲. شما امنیت در بلوار کشاورز را در چه میزانی می‌بینید؟
- طبق امارگیری انجام شده ۳۴ درصد از پاسخ گویان به پرسشنامه ی حاضر امنیت بلوار را کاملاً خوب و ۳۰ درصد خوب و ۱۰ درصد مناسب دیده اند و تنها ۲۶ درصد از پاسخ گویان امنیت بلوار را نامناسب و نیازمند توجه میدانند.

سوال دو

کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

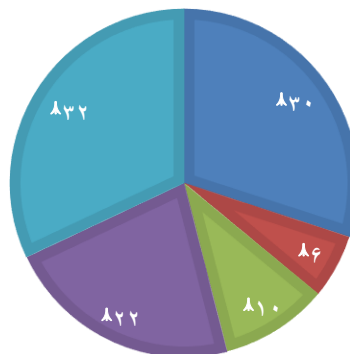

۳. شما سرزندگی و امید به زندگی را در بلوار کشاورزی چگونه میبینید؟

بیش از ۸۰ درصد پاسخ گویان به پرسشنامه ی تحقیق بلوار کشاورز را سرزنده و شاداب میدانند و تنها ۱۶ درصد از پاسخ گویان معتقدند که بلوار کشاورز از نظر سرزندگی و فعالیت های روزانه ای که در آن انجام میپذیرد نیازمند تجدید نظر است و باید اصلاح شود.

سوال سه

کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

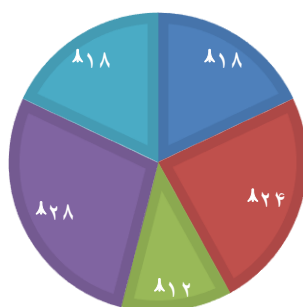

۴. امکان حضور شما در فضای بلوار کشاورز و انجام انواع فعالیت های جمعیتی و انفرادی چگونه است؟

با توجه به نتایج بدست آمده از پرسشنامه ی تحقیق بیش از نیمی از پاسخ گویان به خوبی میتوانند در بلوار کشاورز حضور داشته و به انجام فعالیت های مختلف بپردازند و ۲۴ درصد از پاسخ گویان خواهان اجرای طرح های جدید برای هرچه بیشتر کردن امکان حضور و فعالیت در بلوار است.

سوال چهار

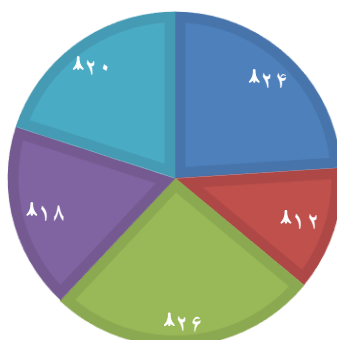
کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

۵. میزان همخوانی امکانات فضای شهری در بلوار کشاورز را تا چه حد میبینید؟
با توجه به نتایج بدست آمده به طور تقریب نیمی از پاسخ گویان همخوانی امکانات فضای شهری در بلوار را خوب و کاملاً خوب دانستند و ۱۲ درصد از پاسخ گویان آن را ناهماهنگ و نیازمند بررسی می دانند.

سوال پنج

کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

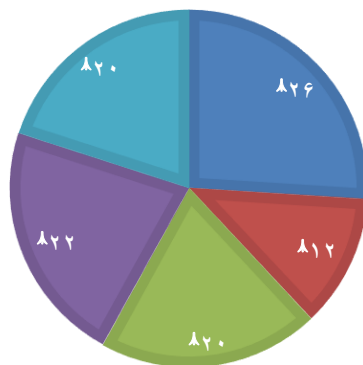

۶. به نظر شما انجام انواع فعالیت های اجتماعی در فضای بلوار کشاورز توسط مردم چقدر در ارتقای سطح کیفیتی بلوار در بین دیگر فضاهای شهری در سطح شهر تهران تاثیر گذار است؟

با توجه به نتایج بدست آمده نیمی از پاسخ گویان معتقدند برای ارتقای سطح کیفیتی بلوار کشاورز در بین دیگر فضاهای شهری در سطح شهر تهران، زمینه چینی برای انجام انواع فعالیت های اجتماعی در بلوار کشاورز بسیار تاثیر گذار است و طبق امار ۲۰ درصد از پاسخ گویان آن را متوسط و ۱۲ درصد از مردم آن را بی تاثیر دانسته اند.

سوال شش

کاملاً موثر ■ مناسب ■ متوسط ■ بی تاثیر ■ خوب

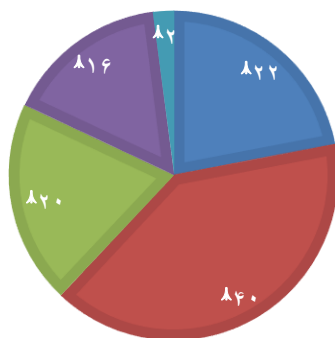

۷. شما میزان تمایل بانوان را برای حضور در تعاملات اجتماعی بلوار چقدر میبینید؟

با توجه به نتایج بدست آمده از پرسشنامه ، پاسخ گویان معتقدند زنان تمایل چندانی به حضور و انجام فعالیت های اجتماعی در بلوار نداشته و ندارند و این نشانگر این است که برنامه ریزان شهری باید مورد توجه قرار داده و به آن بپردازند.

سوال هفت

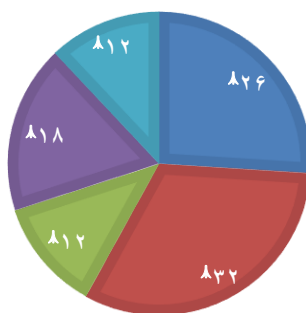
کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب ■

۸. شما میزان تمایل آقایان را برای حضور در تعاملات اجتماعی بلوار چقدر میبینید؟ طبق آمار تمایل مردان به حضور در بلوار و انجام فعالیت در آن بیشتر از زنان است و شاید یکی از دلایل آن عدم تامین امنیت برای حضور بانوان در آن است که باید مورد توجه قرار گیرد.

سوال هشت

کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب ■

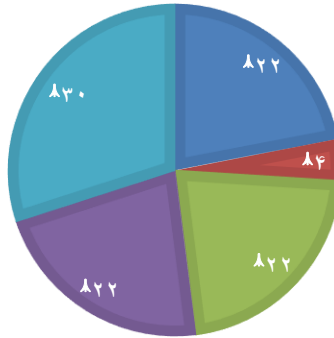

۹. به نظر شما فضای شهری بلوار کشاورز تا چه حد توانسته مخاطبان قدیمی خود را در فضای شهری امروزی حفظ کند؟

با توجه به نتایج بدست آمده، پاسخ گویان معتقدند که عملکرد مدیران شهری برای حفظ و ارتقای ویژگی های مثبت قدیمی بلوار بسیار خوب بوده و تنها در مواردی از مردم از شکل امروزی بلوار ابراز نا رضایتی کرده اند.

سوال نه

کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

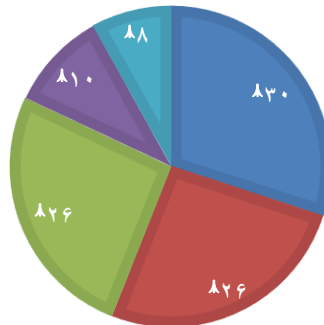

۱۰. به نظر شما میزان حضور کودکان و نوجوانان در تعاملات اجتماعی شهری در بلوار کشاورز چقدر می باشد؟

با توجه به امار بدست آمده ی زیر ۲۶ درصد از پاسخ گویان معتقدند که حضور کودک و نوجوان در بلوار و انجام فعالیت در آن ضعیف بوده و باید برای آن برنامه ریزی شود و ۳۸ درصد آن ها نیز حضور کودکان را خوب دیده اند.

سوال ده

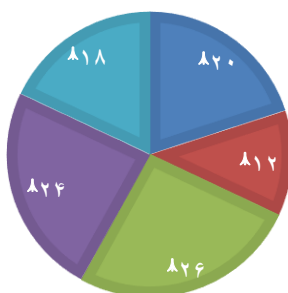
کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

۱۱. شما تعامل اجتماعی در بلوار کشاورز را چه میزان می بینید؟
 ۱۸ درصد از پاسخ گویان میزان تعاملات اجتماعی در بلوار را کاملاً خوب، ۲۰ درصد از آنها خوب، ۲۴ درصد مناسب، ۳۶ درصد متوسط و ۱۲ درصد ضعیف می دانند.

سوال یازده

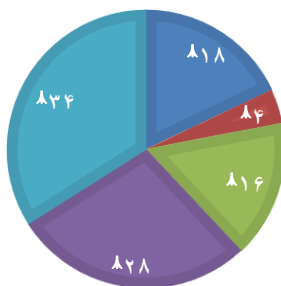
کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

۱۲. به نظر شما چیدمان مبلمان شهری در بلوار کشاورز مناسب می باشد؟
 ۳۴ درصد از پاسخ گویان چیدمان مبلمان شهری را در بلوار کشاورز کاملاً خوب، ۱۸ درصد خوب، ۲۸ درصد مناسب و ۱۶-۴ درصد متوسط و ضعیف می دانند.

سوال دوازده

کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

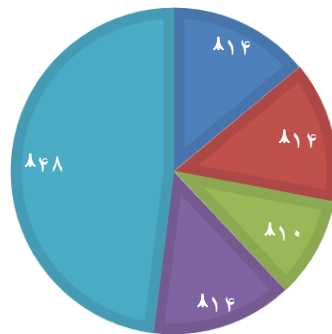

۱۳. به نظر شما میزان سرزندگی و جذابیت در بلوار کشاورز مطلوب و دلپذیر می باشد؟

۴۸ درصد از پاسخ گویان میزان سرزندگی در بلوار کشاورز را کاملاً خوب، ۱۰ درصد متوسط و به طور یکسان ۱۴ درصد خوب - مناسب و ضعیف دانسته اند

سوال سیزده

کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

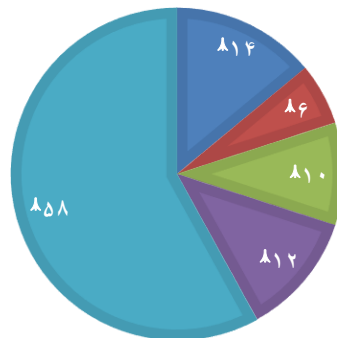
-۵-

۱۴. به نظر شما میزان دسترسی به بلوار کشاورز چگونه است؟

بیش از ۸۰ درصد از پاسخ گویان، دسترسی به بلوار کشاورز را خوب و مناسب دیده و از دسترسی های ایجاد شده رضایت دارند و تنها ۶ درصد از پاسخ گویان اعلام عدم رضایت نسبت به راه های دسترسی به بلوار دارند.

سوال چهارده

کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

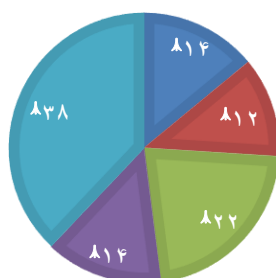

۱۵. به نظر شما استقبال مردم محله ی کشاورز برای ساخت و مشارکت در طرح های بلوار کشاورز چگونه است؟

به نظر نیمی از پاسخ گویان مردم محله ی کشاورز نسبت به طرح های مشارکت شهرداری برای بازسازی و هرچه بهتر کردن فضای شهری بلوار تمایل نشان داده و از آنها استقبال می کنند.

سوال پانزده

کاملاً خوب ■ مناسب ■ متوسط ■ ضعیف ■ خوب

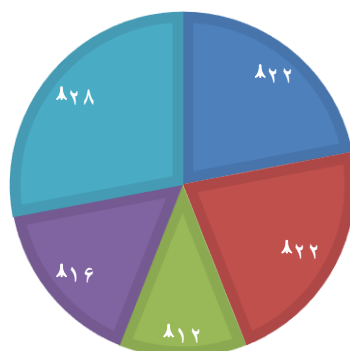

۱۶. به نظر شما توجه ویژه به ورودی ها ، نشانه ها ، نورپردازی ها و علامت ها در بلوار تاثیری بر جذب جمعیت و انواع فعالیت های اجتماعی و فرهنگی مردم از اقصا نقاط شهر در بلوار دارد؟
طبق آمار بدست آمده نیمی از پاسخ گویان توجه به نورپردازی ، ورودی ها و... را در جذب جمعیت برای انجام فعالیت ها موثر دانسته اند و البته لازم به ذکر است که تعدادی از پاسخ گویان نیز توجه صرف به این موارد را بی تاثیر قلمداد کرده اند و خواهان توجه بیشتر به دیگر موارد زیست محیطی شده اند.

۱۷.

سوال شانزده

کاملاً موثر ■ مناسب ■ متوسط ■ بی تأثیر ■ خوب

نتیجه گیری و پیشنهادات

حس مکان که از عوامل تعلق به مکان و احساس وابستگی به آن میباشد، از جمله مقولاتی است که شناخت آن می تواند در توسعه پایدار محیط نقش شایان توجهی را ایفا کند. در پایان می توان گفت که توجه به کیفیت محیط کالبدی، ماهیت محیط فضایی و شناخت عوامل درونزا و برونزای محیط میتواند در تقویت خوانایی، سرزندگی، معنای محیط و افزایش حس مکان تأثیر گذار باشد. همچنین با شناخت و تقویت

عواملی که موجب متمایز شدن محیط و افزایش هویت و سرزندگی آن میشود، میتوان به افزایش حس مکان نیز یاری رساند. این عوامل طیفی از موضوعات از قبیل ایجاد فضاهای پیاده روی، خلق جذابیت بصری از طریق استفاده از سرمایه های طبیعی محیط مانند پوشش گیاهی و... را شامل می شود. بررسی و شناسایی کیفیت های محیطی و تأثیر آن بر جذب جمعیت هدف کلیدی این پژوهش بود. نتایج آزمون شده و همچنین بخش قابل تأملی که از مصاحبه با نهادها و مؤسسات خصوصی و دولتی و پرسشنامه ی انجام پذیرفت و نتایج بدست آمده دلالت بر این واقعیت دارد که مدیران و سیاستگذاران میبایست نیازهای ساکنان و رهگذران را با در نظر گرفتن وضعیت زندگی و نگاه آنان به محیط شهر برآورند. به بیان دیگر، شیوه مدیریت و خدمات رسانی در بخش های مختلف میتواند شدت و ضعف ارتباط ادراک عمومی با شرایط محیطی، اقتصادی و اجتماعی را موجب گردد. برای نیل به اهداف پیش بینی شده و بهبود عملکرد بلوار برای جذب جمعیت و همچنین ارتقای کیفیت محیط شهر و رضایتمندی ساکنان و رهگذران پیشنهادهایی بدین شرح ارائه می شود:

- ✓ توجه به اهمیت کیفیت های محیطی اکولوژی بلوار و هدف مند کردن عملیات عمرانی بلوار
- ✓ تعیین یک نقطه شاخص برای ارزیابی تغییرات در کیفیت محیط بلوار
- ✓ ایجاد سریع زیرساختها و فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مستقل در بلوار
- ✓ دسترسی سریع از طریق فراهم آوردن راههای ارتباطی و تکمیل مترو و به کار بستن تمهیداتی جهت از بین بردن ترافیک عبوری در زمان تعطیلات اداره جات
- ✓ استفاده از عناصر طراحی ماندگار در فضاهای بلوار برای افزایش احساس تعلق و هویت مکانی
- ✓ ایجاد هماهنگی میان کاربری ها و ساماندهی در همجواری کاربری های متناسب و سازگار با هم
- ✓ شناسایی و ساماندهی فضاهای دور از دید و بی دفاع و همچنین روشنایی کافی در شب برای ارتقای امنیت
- ✓ بهبود ارائه انواع خدمات شهری برای بالا بردن سطح رضایتمندی ساکنان و رهگذران و ارتقای تمایل آنها برای ماندگاری و انجام فعالیت در بلوار
- ✓ در نظر گرفتن امکانات و تسهیلات ویژه برای افراد معلول و سالخورده در معابر شهر
- ✓ ایجاد تاسیسات مورد نیاز (پارکینگ) و مناسب برای کاربری های جاذب سفر
- ✓ تشکیل گروهها و انجمن های محلی در میان رده های مختلف ساکنان، از جمله گروههای سنی جوانان، بزرگسالان، زنان و...
- ✓ ایجاد انگیزه های لازم به منظور جلب مشارکت ساکنان در فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی
- ✓ رسیدگی به وضعیت کانال و جلوگیری از انباشت زباله در آن
- ✓ ایجاد تعادل جمعیت روز و شب با به کار بستن تمهیداتی در جهت افزایش فعالیت شبانه ی بلوار
- ✓ تکمیل و احداث هر چه سریعتر پروژههای عمرانی از قبیل سالن ورزشی، مجتمع تجاری، مسکن مهر و...

در پایان آنکه، هر چند تحقیقات در این زمینه اندک و نوپا میباشد لکن میتوان اضافه کرد که با ارتقاء و تقویت حس مکان میتوان شاهد سلامت روح و روان افراد، حفاظت از تجهیزات و تسهیلات محیط و افزایش مشارکت بود که در نهایت میتوان شاهد توسعه محیط و پایداری آن بود.

ارائه طرح پیشنهادی

کارکرد فعلی نهر میانی بلوار کشاورز، جمع آوری و هدایت آب های سطحی ضلع شمال به جنوب و انتقال آب چاه واقع در تقاطع ۱۶ آذر به منظور آبیاری می باشد که در طرح پیشنهادی برخی از اصلاحات عملکردی و بصری این نهر بدین شرح می باشد:

الف) جمع آوری، رسوب گیری و هدایت آبهای سطحی در حوضچه های مدفون جداگانه به منظور امکان ایجاد نهری صرفا با عملکرد بصری مناسبتر

ب) طراحی و اجرای آبراهه میانی با استفاده از الگوی باغ ایرانی به عنوان فضای تفرج گاه شهری

مشخصات عمومی طرح

۱. ارتفاع آب نهر حد اکثر ۴۰ سانتیمتر

۲. تصفیه آب چاه موجود جهت آب جاری نهر

۳. ایجاد نشمین گاه در طرفین و میانه نهر

مصالح پیشنهادی با توجه به دوام مورد نیاز و شاخصه های باغ ایرانی

۱. کاشی لعاب دار به رنگ آبی فیروزه ای برای بدنه های آبراهه.

۲. سنگ چینی سفید لایبید، سیرجان (و یا هرات افغانستان) برای کف آبراهه

۳. سنگ جدول از جنس چینی لایبید.

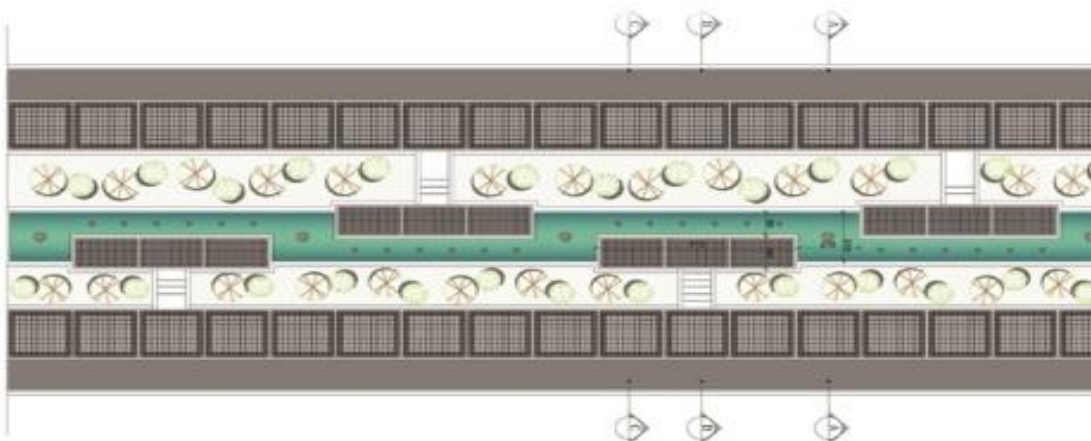
۴. سنگ مکعبی (کیوبیک ۱۰×۱۰ سانتیمتر) ترکیبی سنگ گرانیت خاکستری روشن و مشکی با چینی لای

بید.

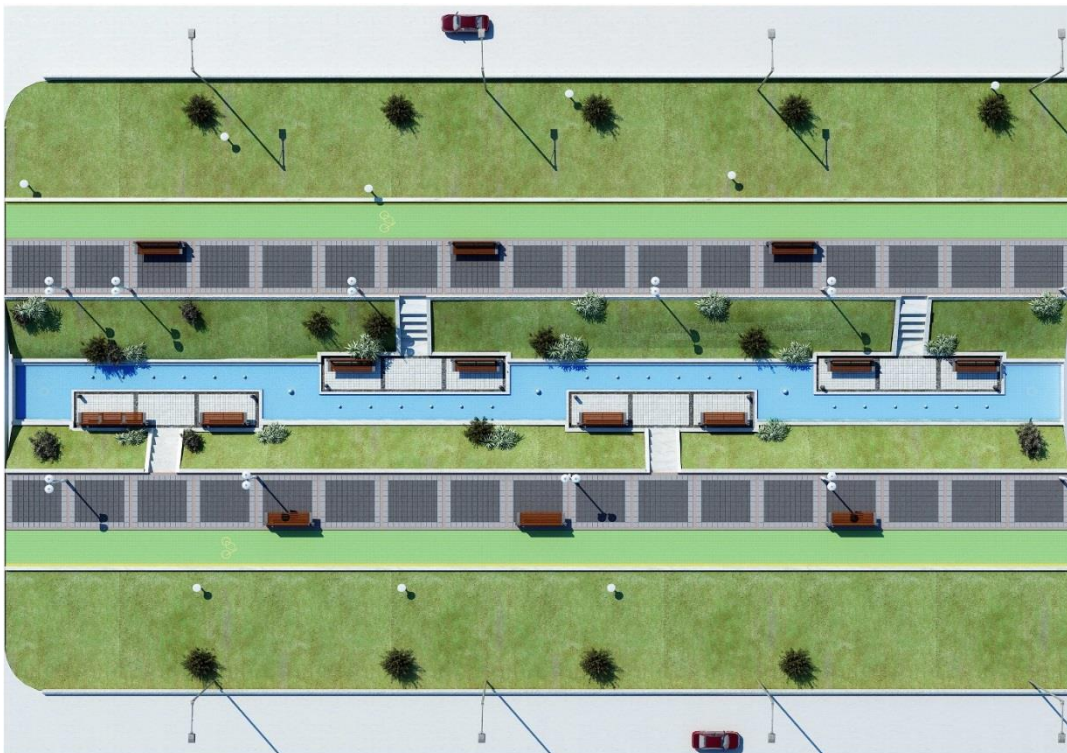

۶- طرح پیشنهادی

طرح پیشنهادی

طرح پیشنهادی

منابع و مأخذ

- ✓ بدیعی، م و همکاران (۱۳۸۷) نقش حس مکانی در هویت بومی (مطالعه موردی: دانشجویان یاسوجی دانشگاههای تهران) فصلنامه ژئوپلیتیک، سال چهارم، شماره ۲
- ✓ پوراحمد، احمد (۱۳۸۵) قلمرو و فلسفه جغرافیا، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- ✓ پورمند، حسنعلی و همکاران (۱۳۸۹) مفهوم مکان و تصویر ذهنی و مراتب آن در شهرسازی ازدیدگاه کریستین نوربری شولتز در رویکرد پدیدار شناسی، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۶
- ✓ تبریزی، جلال (۱۳۸۲) تأثیر نوسازی شهری فن گرا بر ایجاد حس لامکانی: مطالعه موردی پروژه نواب تهران، استاد راهنما، حسین شکویی، رساله دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، تهران، دانشگاه تربیت مدرس
- ✓ توان، ی (۱۳۸۴) تقابل اصالت و حس مکان، ترجمه راضیه رضازاده، فصلنامه فرهنگستان هنر، خیال ۱۶
- ✓ حافظ نیا، م (۱۳۸۸) مقدمه‌های بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ شانزدهم، انتشارات سمت، تهران
- ✓ شعله، م (۱۳۸۵) دروازه‌های قدیم در خاطره جمعی شهر معاصر، ریشه یابی رشته‌های خاطرهای، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۷
- ✓ شکویی، ح (۱۳۸۳) اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا، جلد اول، چاپ هفتم، تهران، انتشارات گیتا شناسی
- ✓ فلاحت، م (۱۳۸۴) نقش طرح کالبدی در حس مکان مسجد، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۲
- ✓ فلاحت، م (۱۳۸۵) مفهوم حس مکان و عوامل شکل دهنده آن، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۶
- ✓ فلاحت، م و نوحی، س (۱۳۹۰) تهدید حس مکان محیط در پی تخریب نمادها، مجموعه خلاصه مقالات اولین همایش ملی معماری و شهرسازی اسلامی، تبریز، انتشارات دانشگاه هنر اسلامی
- ✓ لینچ، ک (۱۳۸۷) تنوری شکل شهر، ترجمه سید حسین بحرینی، چاپ ۴، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- ✓ کمانداریم، حسن، بررسی سیر تحولات تاریخی شهر و بافت کهن کرمان از ساسانیان تا قاجاریه، مجله جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۴، شماره ۲ - شماره پیاپی ۱۴، پاییز ۱۴۰۰ صفحه ۱۲۱-۱۴۲
- ✓ محمودی نژاد، ه (۱۳۸۸) فضا و مکان در طراحی شهری، چاپ ۱، تهران، انتشارات هله و طحان
- ✓ میرزاپور، س (۱۳۸۸) مقایسه تطبیقی تعلق خاطر مکانی و تأثیرات فضایی - مکانی آن در محلات شهر خرم آباد
- ✓ مقاله بررسی تطبیقی رویکردهای سنجش کیفیت در طراحی فضاهای عمومی شهری نوشته دکتر مجتبی رفیعیان، دکتر علی اکبر تقوایی، مهندس مسعود خادمی، مهندس روجا علی پورا ۱۳۹۱ ه.ش